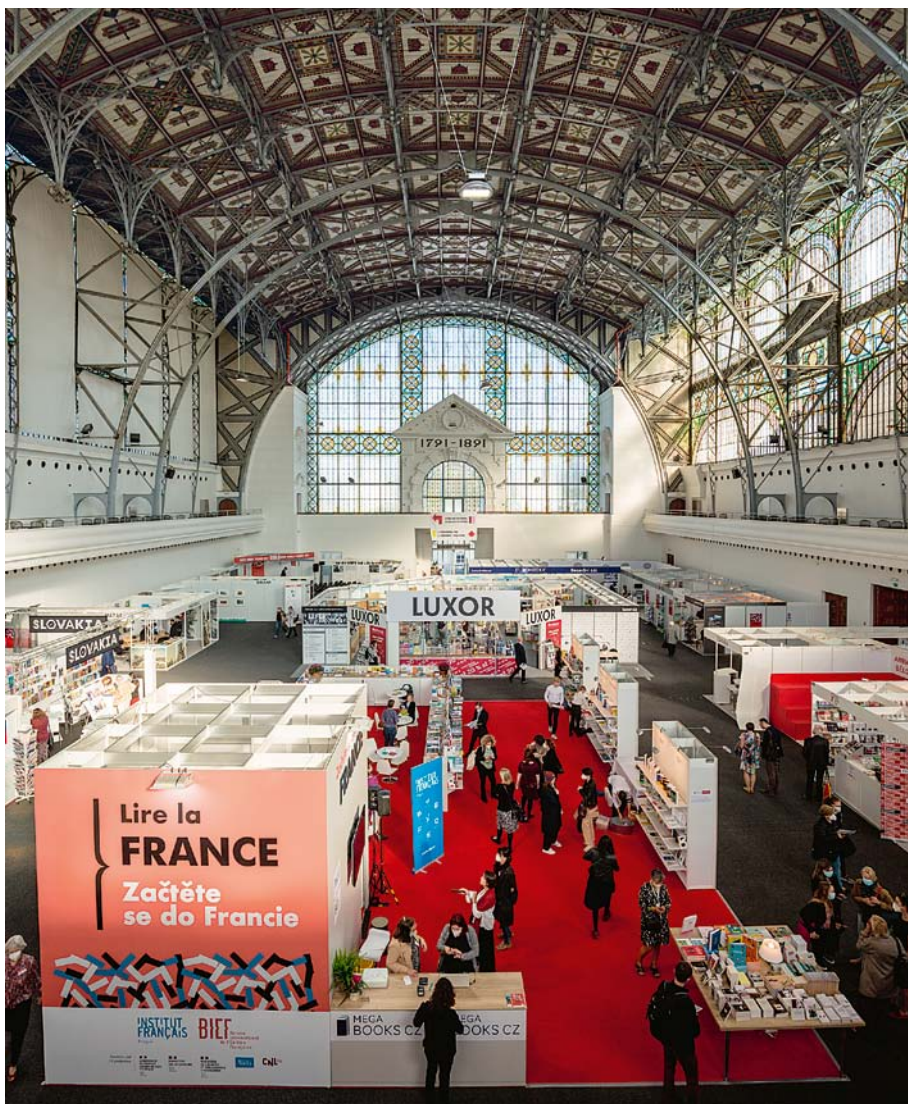

Svět knihy Praha '21

23.–26. 9. 2021
Výstaviště Praha

26. mezinárodní knižní veletrh
a literární festival

Zvláštní poděkování

Za finanční podporu

MINISTERSTVO
KULTURY

Záštity

Ministr kultury České republiky
Primátor hlavního města Prahy
Starosta Městské části Praha 7

Čestný host

Francie

Donátor

Pavel Theiner, Cena Jiřího Theinera

Partneři literárního festivalu

Ambasáda nezávislé běloruské kultury
European Union Prize for Literature
Instituto Cervantes v Praze
Instituto Camões v Praze
Italský kulturní institut v Praze
Literární informační centrum
Maďarský institut v Praze
Petőfi Kulturális Ügynökség Nonprofit Zrt.
Polský institut v Praze
Instytut Książki
Rumunský kulturní institut Praha
Ruské středisko vědy a kultury v Praze
Ukrainian Institute
Velvyslanectví Argentinské republiky
Velvyslanectví Dánského království
Velvyslanectví Finské republiky
Velvyslanectví Norského království
Velvyslanectví Portugalské republiky
Velvyslanectví Slovenské republiky
Velvyslanectví Španělska
Velvyslanectví Švédska

DAS BUCH

Goethe-Institut Česká republika
Rakouské kulturní fórum v Praze
Velvyslanectví Švýcarské konfederace

Partner Profesionálního fóra

České literární centrum

Spolupracující organizace v ČR

Asociace vydavatelů audioknih
Česká centra
Česká sekce IBBY
České centrum Mezinárodního PEN klubu
Divadlo Na zábradlí
DOX – Centrum současného umění
Instit ut umění – Divadelní ústav
Jednota tlumočnicků a překladatelů
Mama Shelter Prague
Městská knihovna v Praze
Moravská zemská knihovna
Nadační fond Českého rozhlasu
Národní filmový archiv
Národní knihovna ČR
Národní galerie Praha
Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. K.
Národní technické muzeum
Obec překladatelů
Památník národního písemnictví
PAMÁTNÍK TICHÁ BUBNY
Praha město literatury
Post Bellum
Skandinávský dům
Univerzita Karlova
Ústav pro studium totalitních režimů

Organizátoři pořadů a partneři kampaně

Rosteme s knihou

Albatros Media a.s.
Baobab
Ivona Březinová
Nakladatelství Argo
Nakladatelství Host
Nakladatelství Meander
Spolek Zaedno
Václav Dvořák

vystavovatelů
288

návštěvníků
34 000

stánků
152

programů
481

zemí
27

výstav
11

účinkujících
607

Program čestného hosta Francie

Literatura jako hlas svobody – Bělorusko

Partneři

GENERÁLNÍ PARTNER

HLAVNÍ MEDIÁLNÍ PARTNER

Baví mě proplétat místa i postavy

DAVID MITCHELL byl jednou z největších hvězd letošního veletrhu. Když usedl na pomyslný gauč v parku u Průmyslového paláce, bylo hlediště zaplněno do posledního místa.

„Jsem už dost starý, bylo mi padesát a ještě nikdy jsem nebyl v Praze, teď je to poprvé. Navštívil jsem, co se dalo, byl jsem na židovském hřbitově, na Starém Městě, na Václavském náměstí. Navštívil jsem Národní muzeum. Každé ráno jsem chodil na procházky a kochal se. Bojím se, že jsem všechno nestihl. Budu muset přijet znovu,“ řekl na úvod setkání, které vedla Anna Luňáková. Svým projevem si David Mitchell okamžitě všechny získal. Byl bezprostřední, smál se, vtipkoval, místo odpovědí sám pokládal otázky, zaujal ho zvuk projíždějící tramvaje, který mu připomínal hudbu Briana Ena, nebo dětský křik. Všechno, co vidí, je prý pro něj inspirací. „Nejsou to ale konkrétní města, co mě inspiruje, spíš celé země, i když je pravda, že Londýn, kde jsem žil, mě hodně ovlivnil. Tamní dvoupatrové autobusy, kavárny... Teď žiju v Corku v Irsku a také plánuji, že o něm napíšu knihu,“ prozradil své plány. V devadesátých letech žil v Japonsku a tamní pobyt považuje za zásadní ve své tvorbě. „Byl jsem tehdy hodně mladý, stál jsem na začátku. Bylo to v době, kdy ještě nebyl internet a v televizi mluvili jen japonsky. Nemohl jsem dělat nic jiného než psát. Japonsky jsem se chtěl naučit, ale pak jsem to vzdal,“ smál se. Další otázka se týkala jeho novely *Hybatelé*, kterou

David Mitchell

napsal v roce 1999 a u nás byla vydána v roce 2005. Inspiroval ho k ní tzv. butterfly effect. „Fascinovalo mě to a fascinuje stále. Koho ne? Realita je relativní, interaktivní. Realita je Matrix. Kdo ví, co je skutečnost? Baví mě o tom přemýšlet,“ vysvětloval. V další odpovědi, která se týkala jeho víry v osud, na to navázal. „Co je osud? Je to stejná otázka, jako zda existuje bůh? Jsou to otázky, které si klademe všichni.“ Přiznal, že ho vždycky bavilo vymýšlet si vlastní světy. „Už jako dítě jsem miloval Tolkiena, Grimmy, měl jsem vždycky velkou fantazii.“ *Atlas mraků*, který je jeho nejslavnějším dílem i díky zfilmování, v němž hrálo mnoho hollywoodských hvězd, byl zajímavý proplé-

táním děje i postav. „Baví mě intertextualita – propletenost charakterů a míst. Nechávám své postavy přicházet a ztrácet se, a to nejen v rámci jedné knihy. Některé mé postavy se objevují hned v několika mých knihách. V jedné příběhem třeba jen proběhnou, ale v další už dostanou víc prostoru a vám připadají jako staří známí. Dělal to už Homér i Shakespeare, že využívali stejné postavy nebo stejná místa.“ Na svém kontě má David Mitchell devět knih, další se už rodí a jednu knihu si čtenáři budou moci přečíst až v roce 2114. Jde o projekt Future Library, do něhož různí spisovatelé přispějí svými díly, a vědí, že zveřejněna budou až v dalším století. „Fascinuje mě to. Kdo ví, jak v té době budou vypadat knihy, jak budou žít a jestli vůbec budou ještě žít,“ zapřemýšlel.

V zajímavé debatě dále prozradil, že se považuje za minimalistu i maximalistu zároveň a snaží se mezi tím najít balanc. Chce vyjádřit co nejvíce, ale co nejušporněji, netvořit přehnaně rozsáhlá díla, ale děj zhustit. Přiznal, že dříve si zapisoval sny, protože jako dítě je měl barvitě, ale teď ho mnohem víc baví sny jiných lidí. Baví ho poslouchat slova v cizím jazyce a představit si, co znamenají. Závěrem složil hold tlumočnickům, že si s jeho projevem poradily, omlouval se, že odbíhal od tématu, smál se a debatu všelijak narušoval. Nejen tlumočnice, ale i diváci mu tohle „rebelantství“ rádi odpustili. Bylo to totiž zábavné a neotřelé. Stejně jako jeho knihy.

Chimamanda Ngozi Adichie: „Když o tématu víte málo, je jednoduché jím pohrdat.“

Se zpožděním kvůli letadlu, ale s úsměvem na rtech dorazila na Svět knihy 2021 nigerijská spisovatelka **CHIMAMANDA NGOZI ADICHIE**. U stánku nakladatelství Host se kroutila dlouhá fronta čtenářů, kteří si přišli pro podpis autorky, jejíž hlas je slyšet v celosvětovém měřítku. V alternativním prostoru vzducholodi Gulliver následně mluvila Adichie o rasových otázkách, stavu společnosti v USA i Nigerii a také o feminizmu. Přítomné návštěvníky zaskočila, když se začala ptát jich.

Spisovatelka, která žije střídavě v Nigerii a USA si nebrala servítky v otázkách americké politiky: „Kniha *Amerikána* se odehrává v nadějích na zvolení prezidenta Obamy. Tu mi ale zakalil ten, co přišel po něm. Myslím, že si Obamu mnoho lidí představovalo jako spasitele, který všechno spraví. To ale nebylo v jeho silách. Pro mě bylo jeho prezidentování podstatný symbol. Symbolika mi přijde důležitá. Biden má podle mě možnost udělat změny, u Obamy se hodně lidí soustředilo, aby neprošlo to, co jakožto černoch navrhnul. Nemyslím si, že Biden je perfektní. Ale u předchozího prezidenta to bylo, jako byste dali klíčky od auta batoleti. A nyní nastoupil do úřadu dospělý. Není to dokonalé, ale aspoň je dospělý.“

K rasovým otázkám se Adichie průběžně vracela. Poprvé se prý cítila jako černoška až po příletu do USA. O americké formě rasismu si toho musela sama hodně nastudovat. „Myslím, že Amerika potřebuje, aby její běžní obyvatelé znali více z afroamerické historie. Když totiž něčemu nerozumíte a něco nevíte, je velmi jednoduché být lhotejný a pohrdavý.

Právě kvůli neznalostem velké části lidí je konverzace o rasových otázkách v USA tak složitá,“ vysvětlovala Adichie.

Nigerijská autorka také přiblížila realitu africké literatury. Připodobnila svou zemi ke gloriifikovanému ghettu. „Když někdo čte africkou literaturu, tak je to často proto, že chce ukázat, že se zajímá o chudé. Chce ukázat, jak je dobrý. Tohle se západní literaturou nezažijete,“ upozornila Adichie. Popsala také, že si při příletu uvědomila, že má náhodnou výsadu. „Jsem rodilá mluvčí v angličtině, která je teď světovým jazykem. To má řadu výhod. Spadám tak do kánonu anglicky psané literatury. Ale uvědomuji si, že je to opravdu jen náhoda – byli jsme kolonizováni Británií. A kdybych se narodila o kousek vedle, mohlo by být všechno jinak. Na druhou stranu je to jedno z mála privilegií, které máme,“ uzavřela diskuzi.

Autorka též popisovala svou náročnou cestu k vydání první knihy a ke světovému úspěchu. Zavzpomínala, že odmítnutí z jednoho amerického nakladatelství jí poslali tak, že přes celou první stranu jejího rukopisu napsali velkými písmeny slovo NE! *Amerikána* podle jejích slov prorazila také díky tomu, že se částečně odehrává v USA.

Diskuze se též stočila na feministická témata. „Co můžeme udělat pro malé holčičky? Můžeme se stát mentory nebo se přidat k organizacím, které dělají záslužnou práci. Mám trochu problém s tím, když se neustále opakuje heslo „girl power“. Říkáme dívkám, aby využily svou sílu. Když to však doopravdy udělají, tak přijdou okamžitě následky. Sama

Chimamanda Ngozi Adichie

osobně vnímám, že jsem v boji proti sexismu osamocenejší než v boji proti rasismu. Když přijde na sexismus, i lidé z mého blízkého okolí pochybují. Občas říkají, že jsem přecitlivělá, že přeháním, nebo chtějí důkaz. To se mi v otázkách rasismu neděje,“ popisovala své osobní zkušenosti. Řekla též, že v Nigerii zažívá kvůli svému feministickému postoji často velmi silný odpor. I přesto se však dostala do školních osnov povinné literatury. „V Lagosu je přišerná doprava. Prodej věcí často probíhá právě prostřednictvím dopravy. Občas tam prodávají i mé knihy, a to beru jako opravdové vyznamenání,“ smála se nigerijská autorka.

A čím zaskočila přítomné návštěvníky? Když se zeptala, jaké tři věci by se měly změnit pro ženy v České republice. Jaká je vaše odpověď na otázku Chimamandy Ngozi Adichie?

Historie by se neměla přepisovat

Česko-francouzská debata mezi **ALENOU MORNŠTAJNOVOU** a **LAURENTEM BINETEM** se odehrála před naplněným sálem. Mluvílo se nejen o románech obou autorů, ale i o inspiraci nebo historii.

Sympatické autory spojuje víc, než by se na první pohled zdálo. Oba vydali knihy s historickou tematikou a oba si zkusili dějiny poupravit. „Nepišu přímo historické romány, jen stavím příběh na historických kulisách. Základem mých knih jsou vždy vztahy, které se odehrávají v určité době, ale já na ně nahlížím z pozice dneška. Nikdo z nás se nedokáže dobře vcítit do člověka, který žil v dané době, pokud jí sám nezažil. Já tak musím zjistit, co se tehdy dělo, protože události ve společnosti formují život mých postav,“ vysvětlovala Alena Mornštajnová. Laurent Binet byl nucen ponořit se do historických knih a dokumentů ještě o něco více, protože jeho román *HHhH*, který se věnuje atentátu na Reinharda Heydricha, hodně pracoval s fakty. Další jeho kniha *Civilizace* sice také staví na historii, ale úplně jinak. Zabývá se v ní myšlenkou, co by se stalo, kdyby se dějiny ubíraly jiným směrem. „Už při psaní *HHhH* mě zajímalo, co by se stalo, kdyby Mnichovská dohoda dopadla jinak, kdyby Hitler zemřel při atentátu, a tohle uvažování mě přivedlo k *Civilizaci*. *HHhH* je hledání skutečné historie, vyprávění toho, jak to bylo a u *Civilizace* mě fascinovala možnost několika světů.“

Alena Mornštajnová a Laurent Binet

Alena Mornštajnová ve svém románu *Listopád* udělala to samé. Situovala děj do doby, kdy po roce 1989 nastala demokracie, ale režim naopak ještě přitáhl šrouby. Přiznala, že ne každému se její ohýbání historie líbilo. „Kniha ještě nevyšla a už jsem začala dostávat dopisy, že před listopadem to takhle nebylo. Jeden horník mi napsal, že on za socialismu přece mohl cestovat, že byl na Kubě, takže není pravda,

že se nemohlo za hranice. Každý tu dobu viděl trochu jinak. Většina lidí mi ale psala, že jsem jim připomněla atmosféru strachu a že to je dobře, protože bychom na ni neměli zapomenout. Mladí lidé prý zase lépe pochopili, proč se jejich rodiče nedokázali režimu postavit, že to opravdu nebylo jednoduché.“ Laurent Binet se dále zamýšlel nad současným potlačováním určitých historických událostí. „Když se u vás shazovaly sochy Lenina a Stalina, bylo to stejné jako aktuální shazování soch kolonizátorů v Latinské Americe. To je vlastně v pořádku, svalení sochy Kryštofa Kolumba bych také asi pochopil, ale dělat, že neexistuje, že kolonizátoři nebyli, že se to nedělo, to mi opravdu vadí. Nemůžeme přece historii měnit, prostě taková byla.“ Připomněl, že snahy o úpravu historie tu byly už v minulosti, i když ne až tak hysterické, jak se tomu děje dnes. „V Americe chtěli, aby Agatha Christie změnila název knihy *Deset malých černoušků*. Stalo se to dokonce v době, kdy byla v Americe rasová segregace. Ale Agatha nebyla rasistka a víte co, i kdyby byla, tak bychom to měli vědět a zachovat. Nemůžeme falšovat pravdu!“

Odlehčeným tématem byla inspirace obou autorů, kdy přiznali, že cíleně nepátrají po tom, o čem by mohli psát, a nechávají se ovlivňovat tím, co se kolem nich děje. „Je to vždy souhra okolností. V době, kdy jsem přemýšlel nad románem *Civilizace*, pozvali mě na veletrh knih do Limy a tam mě zaujala historie Inků. Kdyby mě bývali pozvali do Mexika, možná by hlavní roli v knize hráli Aztékové,“ říkal s úsměvem Laurent Binet. Alena Mornštajnová zase přiznala, že někdy jí nápad na další knihu přinese psaní té předcházející. „Když jsem psala *Hanu*, napadaly mě věci, které se staly zárodkem textu pro *Tiché roky*.“

V závěru oba autoři vyzdvihli práci překladatelů, kteří to s jejich texty mnohdy nemají jednoduché. „Občas něco napíšu a napadne mě, že se nad tím překladatel asi pořádně zapotí. Jsem s nimi v kontaktu, a když něco potřebuji dovysvětlit, rád to udělám,“ říkal Laurent Binet. „Nedělám při psaní žádné poznámky, které by případnému překladateli vysvětlily některé věci, o nichž píšu, ale stejně jako Laurent jsem připravena s nimi všechno konzultovat,“ uzavřela debatu Alena Mornštajnová s tím, že zatímco Laurentu Binetovi knihy v češtině už vyšly, ona sama se na svůj první francouzský překlad teprve těší. Už se na něm ale pracuje.

Žije román?

Patří román do starého železa? Je to zastaralá forma, která nemá budoucnost? Proč mladé autory příliš neláká? Odpovědi na tyto otázky hledal oceňovaný italský romanopisec, esejista a novinář **SANDRO VERONESI**.

Autor pěti románů a držitel několika literárních cen, kterého čeští čtenáři znají mimo jiné díky knize *Kolibřík* vydané nakladatelstvím Odeon, rozhodně ví, o čem mluví, když říká, že román je sice těžká, ale krásná disciplína. Poznal to na vlastní kůži. Pocit, že jste román zvládli, pokoušeli a že jste zvítězili, se prý nedá ničím nahradit. Mladí autoři se ale do románu příliš nehrnou, a to i přesto, že díky počítačům je dnes psaní mnohem jednodušší než dříve. „Já jsem ještě psával na psacím stroji, kdy jsem musel vážit každé slovo, protože nešlo tak snadno vymazat jako dnes. Naučilo mě to zacházet se slovy, přemýšlet o nich. Bylo to složité, ale mělo to své kouzlo. Jsem rád, že se moje psaní formovalo právě v této době,“ řekl Sandro a připomněl, že v minulosti, kdy spisovatelé psali své práce ručně a text pak sami editovali, byly tiskem vydávány i tyto opravované listy. I ony byly uměleckým dílem. „Dnes máme slova zadarmo, všechno můžete snadno změnit, ale jestli je tím psaní lepší? To nevím. Kdyby mi někdo nabídl, abych se narodil o pár let později, do doby počítačové, nechtěl bych. Nezávidím mladším spisovatelům, protože přišli o konec století, které bylo překrásné, s úžasnými autory, tvořivou atmosférou, nepoznali například Alberta Moravia. Jsem rád, že jsem zlaté období románu prožil.“ Zamyslel se také nad historií románu v Itálii. „Velkých romanopisců jsme měli málo. U nás je velká tradice proza-

Sandro Veronesi

iků, básníků, ale romanopisců mnoho nebylo. Máme i velké spisovatele, kteří dokonce vysloveně odmítli psát román. Nad tím vším ale máme Alberta Moravia, který je pro nás hlavně osobností v románové tradici.“ Přestože Moravia byl pro Italy modlou, v 60. letech tam spisovatelé vážně hovořili o zrušení románu s tím, že je zastaralý. „Je to zajímavé, protože třeba v Jižní Americe žádnou takovou krizi románu nežili. V té době naplno tvořili Gabriel García Márquez nebo Mario Vargas Llosa a dokazovali, že romány mohou být svěží, moderní, uměli to,“ vysvětloval. „Román přece nelze jen tak zrušit, je to určitý monument,“ dodal s tím, že román rozhodně není žánr minulosti. On sám a jeho kritiky i čtenáři ceněné romány jsou toho důkazem. „Musíte jen přijít na to, jak román psát. Zrušit román by byla autosabotáž. Považuji román za nejvyšší formu prózy, rozhodně to není přežitek. Dokud budou lidé psát velké romány, pak tento žánr nezemře. Ano, je to těžká disciplína, než napíšete dobrý román, trvá to tři čtyři roky, ale troufám si říct, že to úsilí pak stojí za to, je to skutečné dílo. Královská disciplína!“

Běloruští autoři v ohrožení

Literatura v Bělorusku se pomalu potápí do situace, kterou u nás dobře známe z doby před listopadem 1989. Umělci nemohou svobodně tvořit. Na vlastní kůži tuto situaci prožívají běloruští autoři **DMITRIJ STRONCEV**, **SJARHEJ PRYLUCKI** a **ANDREJ CHADANOVIČ**.

Dmitrij Stroncev patří k běloruskému undergroundu, na svém kontě má několik básnických knih, je členem Běloruského centra PEN klubu a Svazu běloruských spisovatelů a je také držitelem několika cen. Dnes je jedním z nejvýraznějších osobností disidentské společnosti v Minsku. „Před rozpadem Sovětského svazu byli disidenti v Minsku hodně činní. Když jsem se s nimi seznámil, našel jsem u nich odpovědi na tehdejší situaci, mohl jsem číst zakázanou literaturu, filozofická pojednání, která se číst nesměla. Poté, co se Sovětský svaz rozpadl, vypadlo to, že disent už nebude zapotřebí, ale po několika letech přišel v Bělorusku k moci Lukašenko a všechno je zpátky,“ zhodnotil aktuální situaci v Bělorusku. Svoboda slova je tam jen prázdný pojem, což dokládá i to, že Dmitrij, který byl v devadesátých letech hodně činný ve státní televizi, už v ní vystupovat nemůže. Přišel i o nakladatelskou licenci a dnes vydává pouze samizdatovou literaturu. Navzdory tomu, že je to nebezpečné. Každý, kdo nejde běloruské vládní garnituře na ruku, riskuje. „Ruší se běloruské PEN centrum, Svaz spisovatelů, literární komunita a celá kultura stojí v bolestivém bodu. Každý se musí rozhodnout, jestli v Bělorusku za nastalé situace zůstane, nebo odejde,“ dodal k vážné situaci Stroncev. On sám má tuto otázku vyřešenu. Patří k disentu už dlouho a nic na tom nehodlá měnit. „Před nedávem jsem editoval třísvazkové dílo běloruského au-

Setkání s běloruskými autory

tora a celý měsíc jsem se tomu musel věnovat v lese, protože doma jsem byl v nebezpečí. Pokud se chceme dál věnovat své práci, musíme jít do undergroundu, ale je to těžké rozhodnutí. Jsme ohroženi fyzicky i psychicky,“ řekl Dmitrij s tím, že je v neustálém psychickém vypětí a trpí panickými atakami. Zkušenosti má i s fyzickým násilím, když si po protestech kvůli zfalšovaným prezidentským volbám pobyl ve vězení. „Porušují se tam všechna možná pravidla daná pro takováto zařízení. Nic tam neplatí. V celách pro čtyři lidi může být i šestnáct osob, bez možnosti hygieny, povlečení, procházek venku. Situace je srovnatelná s koncentračními tábory. Je tam takový tlak, že vězni jsou schopni svědčit sami proti sobě. Čemu jsou asi vystaveni, když tohle udělají?!“ Dmitrij Stroncev apeloval na OSN a světové instituce, aby přestaly zavírat oči a uvědomily si, že situace v Bělorusku je skutečně závažná.

V druhé části debaty se hovořilo o snaze běloruských autorů zachovat jazyk, který byl v době Sovětského svazu potlačován ve pro-

spěch ruštiny. „Po změně režimu přišla snaha běloruštinu zase oživit a ruštinu upozadit,“ řekl běloruský autor Sjarhej Prylucki, který žije v exilu. „My si vlastně nepamätujeme dobu, kdy by běloruštinu nebyla utlačována ruštinou. Ale máme vzor v jiných zemích, například v Estonsku, Litvě nebo Lotyšsku, kde byl jazyk zachován. Doufám, že i u nás to bude možné,“ přidal se k této otázce další z autorů, běloruský básník a překladatel Andrej Chadanovič. „Kdyby nás režim nechal tvořit, poradili bychom si i s problémem jazyka. Rádi bychom se dočkali moudré státní politiky, která běloruštinu bude podporovat,“ dodal Chadanovič, a znovu se tak téma debaty stočilo k politické situaci v Bělorusku, která ovlivňuje celou kulturní obec. „Některé vládní požadavky zneumožňují svobodu. Vyzdvihl bych důležitost aktivity mezinárodních organizací, například těch sdružujících spisovatele. To je to, co teď v Bělorusku potřebujeme,“ uzavřel debatu Dmitrij Stroncev. Bělorusko volá o pomoc. Slyšíme ho?

Strach z cizího je nejistota ve vlastní identitě

Jérôme Bonnetto, moderátorka Jovanka Šotolová a Marek Šindelka

Jedno z posledních setkání Světa knihy Praha 2021 se odehrálo v příjemném prostředí Ateliéru Evropa. Probíraná témata však s atmosférou místa občas ostře kontrastovala. **MARK ŠINDELKA** a **JÉRÔME BONNETTO** společně hovořili o Evropě exilu.

Laureát Ceny Jiřího Orteny a dvou cen Magnesia Litera Marek Šindelka mluvil o vzniku svého oceněného románu **Únava materiálu**. „Začal jsem ho psát v roce 2015, kdy u nás gradovala tzv. migrační krize. Přišlo mi to absurdní, protože ta krize byla v podstatě jen virtuální. Byl jsem šokovaný, jak se necháme snadno manipulovat. Česká republika přijala 12 migrantů, ale tohle téma rezonovalo celou

společností a prosáklo i do rodin,“ uvedl Šindelka. Popisoval, jaký měl na začátku zmíněné krize intenzivní vztah k politice. Strach je podle něj už po dlouhá léta politickým oběživem.

„Ve Francii máme několik způsobů, jak pojmenovat lidi, kteří prchají před nějakým nebezpečím. Jedním z nich je označit je za migranty. To jsou prostě ti, co se musí přesouvat. My tím dáváme najevo, že nechceme, aby u nás zakotvili. Už volba slova ‚migranti‘ je určitým způsobem politická. Měli bychom přemýšlet, jak o tomto tématu diskutujeme,“ pustil se do debaty francouzský spisovatel, který dlouhodobě žije v Česku, Jérôme Bonnetto.

Ve své knize **Jistota skal**, která letos vyšla v nakladatelství Dauphin, popisuje Bonnetto příběh muže, který se odstěhuje do hor, aby tu choval ovce. Knihou se táhne téma nepřijetí jinakosti. „Říkáme tomu neourální obyvatelstvo. Jsou to lidé, kteří utíkají z měst na venkov. Můj hrdina je jiný než místní obyvatelé. A je ani nenapadne, že by ho mohli přijmout. Nakonec dojde k hrozným věcem. V lidech se tváří v tvář něčemu cizímu otevírá nějaký instinktivní strach,“ vysvětluje francouzský autor a říká, že k napsání románu ho inspirovala zpráva v novinách.

Spisovatelé narazili na fakt, že mnohé země staví proti migrantům zdi. „Neuvědomujeme si, že zdi neoddelujeme jenom sebe od světa, ale i svět od nás. Je zajímavé, že izolaci používáme pro jedince jako formu trestu. Ale na celospolečenskou úroveň po ní voláme. Pokud k nám nepřichází živiny zvenčí, tak dochází k hnilobným procesům a společnost se rozpadá. Je to stejné i na úrovni jedince – láska je vlastně taky cizí. Když ji nepoznáme, tak se jako lidé kazíme,“ poznamenal jazykem básníka Marek Šindelka. „Strach z cizího je způsobený nejistotou ve vlastní identitě,“ doplnil Jérôme Bonnetto.

Šindelka se pozastavil také nad tím, jak rychle Češi zapominají, že sami byli v historii uprchlickým národem.

Jack Fairweather zaznamenal neuvěřitelný příběh polského hrdiny

Jack Fairweather

Jméno Witolda Pileckého v Polsku velmi silně rezonuje. Ještě před 20 lety jej ale skoro nikdo neznal. Americký spisovatel velšského původu **JACK FAIRWEATHER** přijel na Svět knihy představit příběh o neuvěřitelné osobní odvaze. Při vyprávění o životě člověka, který se nechal dobrovolně zavřít do Osvětimi, aby mohl Spojencům předat informace, na autora chvílemi viditelně doléhalo dojetí.

Kniha **Dobrovolník** vyšla v roce 2020 a na první pohled se zařadila do dlouhé řady knih popisujících zvěrstva holokaustu. Přesto se toto dílo v leccems vymyká. Jack Fairweather, který se vyprávění zhostil, je zkušený válečný reportér. Při sepisování příběhu Witolda Pileckého se opřel o své bohaté novinářské zkušenosti, aby vytvořil portrét obyčejného člověka, který tváří v tvář velkým dějinám vykoná neobyčejné věci. Za knihu získal prestižní britskou Costa Award.

„Kdyby nebylo války, žil by nejspíš jako každý druhý Polák. Byl to normální člověk, který měl ženu a malé děti a pracoval na svém hospodářství. Uvědomil jsem si díky němu, že za mimořádných okolností dokáže každý člověk úžasné věci,“ popisoval Fairweather.

Witold Pilecki se na začátku války stal členem odboje. V době, kdy svět ještě neznal slovo holokaust a koncentrační tábory se teprve chystaly na roli továren na smrt, se rozhodl nechat zavřít do Osvětimi, aby světu přinesl zprávu o tom, co nacisté chystají. Když jeho odbojová buňka hledala pro tento čin dobrovolníka, zvednul ruku. Z Osvětimi posílal zprávy za zdi tábora a nakonec dokonce uprchl.

Fairweather skutečně objevil v londýnském archivu Pileckého zprávy. „Jeho informace nic nezměnily. Opakovaně žádal Spojence, aby Osvětim i s ním vybombardovali. Nechtěl, aby takových míst vzniklo víc. Aby se nacisté dál učili, jak pokračovat v podobných zvěrstvech. Chtěl to prostě za každou cenu zastavit,“ popisoval autor.

K požadované akci však nikdy nedošlo. Jack Fairweather pro to má jednoduché vysvětlení: „Spojenci prostě nevěřili, že jsou Němci něčeho takového schopní. Postupem doby vypadaly Pileckého zprávy stále méně uvěřitelně. Ostatně i on sám měl problém pochopit, jaké hrůzy se v Osvětimi dějí.“

Witold Pilecki přežil válku, přesto však zemřel předčasně rukou zlovolného režimu. Byl oběšen v roce 1948 po politickém procesu. Komunisté pak jeho příběh tajili. „Witold zemřel s přesvědčením, že nic nezmění. Ale já bych mu rád řekl, že neklamal,“ dodal Jack Fairweather. Autor na závěr prozradil, že podle jeho knihy vznikl také filmový scénář.

Psaní je někdy až schizofrenní

Bestselleristky **RADKA DENEMARKOVÁ** a **MURIEL BARBERY** se na veletrhu Svět knihy sešly, aby se s návštěvníky podělily o vzpomínky na své začátky, promluvíly o inspiraci i lásce ke knihám.

Muriel Barbery je francouzská spisovatelka jejíž první román **Pochoutka** byl v roce 2000 velkým překvapením a dočkal se překladu do dvanácti jazyků. I další kniha **S eleganci ježka** sklídila podobné úspěchy a byla dokonce zfilmována. Její česká kolegyně Radka Denemarková patří dlouhodobě mezi nejuznávanější české autorky, sbírá jedno ocenění za druhým a knihy s jejím jménem se na pultech dlouho neohřejí.

V úvodu setkání se obě spisovatelky ohlédly do minulosti a zamýšlely se nad tím, co je přivedlo k psaní a zda za tím stála nějaká konkrétní kniha. „O tom, že se stanu spisovatelkou, nerozhodla jedna kniha. Jako malá jsem toho přečetla hodně. Pamatuji si ale na knihu **Velmi nebezpečné známosti**, kde mě okouzila stará francouzština, a vím, že tehdy jsem se do literatury zamilovala,“ vzpomínala Muriel Barbery. „Vždycky jsem vnímala svět přes slova, neustále jsem si něco psala a myslela jsem si, že to tak mají všichni. Až později jsem

Muriel Barbery, Jovanka Šotolová a Radka Denemarková

zjistila, že to tak není, že to je talent,“ přidala vzpomínku na začátky svého psaní Radka Denemarková. „V dospívání mě například bavilo číst knihy pro dospělé, protože jsem tím získala větší představu o jejich světě, o tom, co mě v životě čeká.“

Další otázkou, na níž obě odpovídaly, bylo, zda si na čtení najdou čas i dnes. „Já říkám, že jsem pažravá čtenářka, protože mě zajímá všechno. Jen mě někdy dostihne pocit, že

Cena Jiřího Theinera míří do Jižní Koreje

Veletrh Svět knihy byl už podesáté svědkem udílení Ceny Jiřího Theinera. Tentokrát ocenění putuje do Jižní Koreje.

Cena pojmenovaná po exilovém šéfredaktorovi Index on Censorship Jiřím Theinerovi je určena žijící osobnosti nebo aktivní instituci působící v zahraničí a významně přispívající k šíření a propagaci české kultury ve světě. Letošním laureátem se stal jihokorejský bohemista **KYUCHIN KIM**. Slavnostního předání ceny se kvůli covidovým restrikcím bohužel nemohl osobně zúčastnit. Díky moderní technice však mohl být přítomen alespoň prostřednictvím online přenosu. Na chvíli tak měli všichni zúčastnění pocit, jako by vzdálenost mezi Jižní Koreou a Prahou neexistovala. Ostatně o to se Kyuchin Kim snaží i svou prací. Díky jeho překladům českých autorů Čapka, Kundery, Lustiga, Škvoreckého nebo Havla a díky mnoha pojednáním a článkům o češtině i Česku mohou jihokorejští čtenáři naší zemi dobře poznat, jakkoli jsme si zeměpisně vzdáleni. Z krátkého online rozhovoru, který s laureátem vedl moderátor slavnostního odpoledne David Vaughan, jsme se mimo jiné dozvěděli, že česká literatura je v Jižní Koreji velmi oblíbená a že se jejímu studiu věnuje téměř sto univerzitních studentů. I o tuto popularitu bohemistiky na akademické půdě se letošní laureát zasloužil. Cena Jiřího Theinera mu právem patří. V zastoupení ji od Pavla Theinera převzal ředitel veletrhu Svět knihy Praha Radovan Auer a přislíbil, že ji oceněnému osobně předá, ať už v Soulu nebo v Praze.

všechno už bylo napsáno. Pak se ale uklidňuji tím, že doba přináší vždy něco nového, co stojí za zachycení,“ řikala s úsměvem česká autorka. Její francouzská kolegyně přidala citát amerického autora, který má ráda: „Je podezřelé, pokud některý spisovatel více píše, než čte. S tím souhlasím, protože já potřebuji číst.“

Obě spisovatelky dále prozradily, že když píšou, se svými postavami žijí. „Knihu **Penize od Hitlera** jsem psala tři roky a celou dobu jsem s tím příběhem žila. Je to někdy až takové schizofrenní. Literární svět je paralelní svět,“ přiznala Radka Denemarková. „Je zajímavé, jak se spisovatel promítá do svých postav, je to taková metamorfoza jeho vlastních eg,“ dodala k tomu Muriel.

Spojícím článkem mezi oběma autorkami je mimo jiné i fakt, že se nechaly ovlivnit pobytem v zahraničí. Radka Denemarková Čínou a Muriel Barbery Japonskem. I nový román Radky Denemarkové vznikl díky inspiraci cizí zemí, tentokrát Tchaj-wanem. „Nechci ale nic prozrazovat, abych nenarušila intimní vztah s textem.“ I Muriel ve svém chystaném románu zamíří do zahraničí, ale ani ona nechtěla prozradit víc. Nezbyvá nám tedy než si na jejich nové romány počkat.

Diktátoři jsou hrozní tím, co s nimi sdílíme, říká autor knihy Jak nakrmit diktátora

Witold Szablowski

Knihy **Jak nakrmit diktátora WITOLDA SZABLÓWSKÉHO** vzbudila v Polsku velké reakce. Stal se z ní bestseller, avšak některá média ji ostře odsoudila. Jak je možné, že Szablowski polidštuje zřůdy, tázali se mnozí reportéři. „Diktátoři jsou nejhroznější v tom, jak moc se nám podobají v banálních otázkách,“ odpovídá autor.

Pro Witolda Szablowského není kuchařské umění příliš vzdálené. Sám se jako kuchař chvíli živil v Kodani, když dokončil studia. „Je to fascinující svět a kuchaři jsou zajímaví lidé. Hledal jsem způsob, jak se k tomu tématu vrátit. A pak jsem viděl v jednom slovenském filmu epizodní postavu kuchaře maršála Tita. V tu chvíli mě napadlo, že tohle je ono!“ popisuje svou cestu do kuchyně diktátorů autor.

Sestavil si mapu světa s diktaturami minulými a současnými a hledal, kteří lidé by ho zajímali. „Diktátoři se nevylozili z kosmické

lodi. Jsou to také lidé. Vyrůstají mezi námi, vykrmujeme je. V jednu chvíli pohladí dítě, dají si polévku a v dalším okamžiku ukončí životy mnoha lidí. To je děsivé,“ dodává Witold Szablowski.

Skrze diktátorskou kuchyň ukazuje polský autor všednost i zřůdnou mimořádnost lidí, kteří ovlivňovali dějiny po celém světě. „S kuchaři diktátorů se vede špatný rozhovor. Umí totiž udržet tajemství. Například osobní kuchař Saddáma Husajna se svěřil své manželce, pro koho pracuje, až po 7 letech. Měl v pracovní smlouvě napsáno, že pokud cokoli prozradí, dostane provaz. Kuchař albánského diktátora Envera Hodži nastoupil na místo někoho, koho zastřelili, protože Hodžovi nechutnala polévka. Tenhle člověk vařil pro Hodžu 17 let. Diktátor je 35 let po smrti, ale on se ho stále bojí,“ doplňuje autor. Opačný vztah měla ke svému zaměstnavateli kuchařka Pol Pota. „Možná to byl stockholmský syndrom. Ale ona pořád opakovala, že to myslel se všemi dobře,“ popisoval Szablowski. Je symbolické, že tato žena zemřela na rakovinu žaludku, míní autor.

Chuť na oblíbené jídlo prý utáhla smýčku kolem Saddáma Husajna. „Dokázal vydržet bez luxusu, ale nemohl si odpustit jídlo masgouf z kapra, který žije jen v Iráku. Američané postavili hlídky kolem asi 20 iráckých sádek a nechali se kaprem dovést až do Husajnovy skrýše,“ prozradil reportér.

Při získávání informací postupoval pomalu. První den se s kuchaři z celého světa o diktátorovi nebavil. A pak s nimi trávil čas v kuchyni, kde jim asistoval při práci. Právě tak se dozvěděl ty nejzajímavější informace. Na knize pracoval Witold Szablowski tři roky.

Irene Solà vypráví příběh hlasy mraků, hor či hub

Narodila se v malé vesničce v Katalánsku. Procestovala celý svět a nyní září s příběhem, který se odehrává v podobné vesnici, v níž vyrůstala. Mladá spisovatelka a umělkyně **IRENE SOLÀ** získala za svou knihu **Já zpívám a hora tančí** literární Cenu Evropské unie – European Union Prize for Literature.

V centru příběhu je tragická smrt otce a dcery. Vyprávění se ujímají neozvládnutelnější aktéři. Solà zachytila pohled mraků i hor, lesních zvířat a hub, ale i duchů a lidí, kteří na stejném místě žili před několika stovkami let. Ve své knize si autorka pohrává také s folklorními motivy. „Oba své romány jsem napsala v Londýně. Žádný z nich se ale neodehrává ve velkoměstě. To však neznamená, že nevypráví univerzální příběhy. V případě knihy **Já zpívám a hora tančí** jsem si zkoušela představit historky, které se na daném místě odehrály,“ doplnila autorka.

Vzniklo dílo, které je mozaikou hlasů a pohledů. „Chtěla jsem zpracovat téma násilí a smrti. Různost vyprávěčů mi pomohla, abych se na smrt podívala jinak. Když totiž změníte úhel pohledu, tak najednou mnohé věci vypadají jinak,“ dodala mladá Španělka.

Kromě literatury vystudovala Irene Solà také výtvarné umění. Knihu tak provází její kresby.

Irene Solà

A výtvarno, jak sama připustila, ovlivnilo také způsob jejího psaní. Podle svých slov se nejprve sama sebe ptá, co ji zajímá a jak hluboko chce ve zkoumání svých otázek zajít. Teprve poté z těchto myšlenek rostou postavy a vyprávěcí linie.

Já zpívám a hora tančí je zvukomalebné dílo, jehož úryvky přeložila hispanistka Jaroslava Marešová, ale kniha zatím nenašla českého nakladatele. Můžeme tedy doufat, že se textu někdo ujme, a čeští čtenáři tak budou mít možnost seznámit se s neotřelým literárním přístupem Irene Solà.

Pénélope Bagieu: „Když slušně v koutku žadoníte o změnu, nic se nestane.“

„Komiks je nejméně zajímavý způsob, jak vyprávět příběhy,“ prozradila francouzská kreslířka **PÉNÉLOPE BAGIEU** v úvodu své besedy. Za dvoudílný komiks **Culottées** získala v roce 2019 cenu Eisner Award pro nejlepší zahraniční knihu. Komiks byl přeložen do 17 jazyků a nyní vychází také v češtině, a to pod názvem **Nebojsy**.

„Chtěla jsem představit příběhy inspirativních žen. Nešlo mi o to, že konkrétní ženy dokázaly něco významného. Spíš mě zajímala jejich odvaha,“ uvedla autorka. V knižce odhaluje například příběh Hedy Lamarr, která v roce 1932 hrála ve známém snímku Gustava Machatého Extase a podmanila si Hollywood. „Byla opravdu velmi krásná, a proto si všichni mysleli, že musí být hloupá. Když zemřela, psaly všechny nekrology jenom o tom, jak vypadala. Ale Hedy byla génius. Ve své kuchyni vymyslela základy wifi,“ doplnila Bagieu.

Francouzská kreslířka podle svých slov obdivuje nastupující generaci mladých umělků. „Vidím velký rozdíl mezi mou a jejich generací. Když jsme začínaly my, nechtěly jsme dělat žádné holčičí věci. Pořád jsme něco dokazovaly. Mladé kreslířky na tehle přistupují dnes kašlou. Neomlouvají se za to, kým jsou a co tvoří. Dělají to prostě po svém. Je pro mě zajímavé, jaké si kladou otázky. Podle mého názoru píšou nejlepší romány,“ upřesnila autorka. Popisovala, že počet kreslířek pomalu stoupá. Podle jejího názoru je nutné si změnu bez okolků prosadit, protože tiché žadonění v koutku nic nezmění.

Prozradila také, že o nastupující generaci kreslířů svým způsobem pečuje. Sama totiž odpovídá na dopisy čtenářů, z nichž mnohé jsou od dětí, které jí posílají vlastní komiksy. „Hodně mi píšou holčičky. A já jim ráda odpisuji. Pošta je pro děti důležitá. Když jste malý, nikdo vám nepíše, i když v to doufáte. Domů chodí hodně věcí, ale většinou jsou to účty pro rodiče. Taky proto si s dětmi píšu. Se čtyřmi nebo pěti už mám pravidelnou dopisní výměnu.“

Pénélope Bagieu momentálně chystá svou autobiografii. „Jsou to spíš takové výseky z mého života. Necítím se být stará na autobiografii. Ale bylo mi 40, což je tak trochu milník, a prošla jsem si terapiemi, takže mám potřebu něco zrekapitulovat. Napsat vlastní biografii není jen tak. Zejména ženy si často říkají, že to za to nestojí, vždyť kdo by to četl! Ale myslím si, že když vyprávíte něco upřímného, tak si to své čtenáře najde,“ dodala. Na dotaz, zda chystá **Nebojsy** v mužské verzi, odpověděla, že taková kniha už je určitě napsaná. „Je tolik příběhů, které musíme vyprávět z méně známého úhlu pohledu – třeba z toho ženského,“ uzavřela.